

Muistutuksia ihmisyydestä

IKÄIHMISTEN ELÄMÄN PAIKAT JA #SAIRAANKAUNIIT NUORET IHMISET

Muisti sytyttää

Jokaisella on jotakin omakohtaista kerrottavaa muistista ja muistamisesta. Muistamisen kokemuksiin yhdistyy usein voimakkaita tunteita ja elämyksiä, mutta myös hämmentäviä ja yllättäviä reaktioita. Muistot voivat olla ilahduttavia, koskettavia, kamalia tai rauhoittavia. Muistissa riittää ihmeteltävää, se on myös hankala ja vaikeasti käsitettävä. Miksi muistoista on joskus vaikea päästä eroon?

Yksityiset ja omaelämäkerralliset muistot tekevät elämästä merkityksellistä.

Kiinnitämme harvoin huomiota siihen, miten paljon ihmiset puhuvat muistoista kohdatessaan ja myös sosiaalisten medioiden tai muiden kanavien kautta. Kommunikoimme usein muistojen välityksellä. "Muistatko sinä" on kutsu yhteyden luomiseen. Lapsuuden kokemukset, kertomukset menneistä kouluista ja työpaikoista, muistot päättyneen parisuhteen vaiheista tai kuolleen läheisen muistaminen ovat keskeistä sisältöä sille, miten ihmiset

tuovat itseään esille nykyisyydessä. Kaikista muistoista ei puhuta, ihmiset myös kätkevät paljon menneisyyttään ja toivovat unohtamista. On muistoja, joille on haastavaa löytää sanoja tai löytää niille ymmärtäväinen kuulija.

Seurasin vuonna 2016 kahta muistoja välittävää projektia, joissa muistojen kertomisen vaikuttavuus ja koskettavuus korostuu. Toinen on taidehanke ja toinen kirjoittamisalusta. Nimittäin omaelämäkerrallisia muistoja tallentaviksi ja esittäviksi projekteiksi, joissa on käynnistetty ja mahdollistettu alusta ihmisten muistojen kertomiselle ja kuulemiselle. Kyse ei ole siis pelkästä muistelusta, vaan mielestäni näissä projekteissa muistokerronta luo tärkeää tietoisuutta ihmisyydestä.

Elämän paikoissa

Helena Inkeri on valokuvaaja ja sosionomi, joka tuotti ikäihmisten kanssa muistoprojektin Elämän paikat. Helsingissä asuvien hoivakotien iäkkäitä asukkaita pyydettiin kertomaan menneisyyteen liittyvästä henkilökohtaisesti tärkeästä paikasta. Elämän paikkojensa muistajat vietiin valokuvattavaksi todelliseen muistinsa paikkaan. Ikäihmisten muistokertomuksista ja valokuvista koottiin näyttely, joka on kiertänyt Helsingissä ja Turussa. Projektiin osallistujia on kuvattu mm. Seurahuoneella, Helsingin rannoilla ja ikäihmisten entisissä asuinpaikoissa. Kertomuksista ja valokuvista koottu näyttely oli esillä kesällä 2016 valokuvataiteen

museossa, myöhemmin näyttely oli esillä galleriatiloissa Helsingin lisäksi Turussa ja Espoossa.

Näyttelyyn sisältyy kirjoitettuja kertomuksia, joissa ihminen muistelee menneisyyttään valitsemassaan paikassa. Kertomuksen lisäksi esillä on valokuva heistä elämänsä paikassa ja heistä otettu erillinen muotokuva. Näyttelyyn sisältyvät kertomukset ja valokuvat on koottu e-kirjaksi, joka on ilmaiseksi ladattavissa iTunes-latauspalvelusta. Elämän paikkojen verkkosivuilla projektin tavoitteeksi kuvataan "ikäihmisen kuulluksi ja nähdyksi tuleminen, aktiivisuuden lisääntyminen sekä yksinäisyyden tunteen lievittyminen."

Paljastavia elämäntarinoita Facebookissa

#Sairaankaunis on museotyöntekijä **Nanku Anttilan** perustama Facebook-sivu. #Sairaankaunis-nimen alla toimii myös blogi, jossa useampi kirjoittaja julkaisee säännöllisesti. Nankun läheisen sairastuminen ja siihen liittyvä vaikeus käsitellä sairastumista niin sairastuneen ja hänen lähipiirinsä kuin ulkopuolisten keskuudessa vaikutti #Sairaankauniin kirjoituslupustan perustamiseen. Ensimmäisen postauksen kirjoitti Nankun läheinen, jossa tämä kirjoitti omasta sairastumisestaan. Sivulla rohkaisti ihmisiä kertomaan kokemistaan sairauksista ja niiden ja niiden vaikutuksista elämään.

Aloituksen jälkeen #Sairaankauniin sivulle ilmestyi kuukausittain useampi sata kirjoitusta eli useita päivässä. Vuoden 2016 lopulla sivulle tuli edelleen päivittäin uusia kirjoituksia. Erityisesti nuorilla aikuisilla on tarve kertoa vaikeista kokemuksista. Kirjoitusten aiheita ovat usein sairauksien aiheuttama ulkopuolisuuden tunne sekä mielenterveyden häiriöihin liittyvät ennakkoluulot. Teksteissä korostuu ulkopuolisten suhtautumisen haavoittava vaikutus, joka on joskus tuottanut jopa enemmän kärsimystä kuin varsinaiset sairaudet ja ongelmat, joihin henkilö ei ole itse pystynyt vaikuttamaan. Kirjoittajat kirjoittavat omalla nimellään ja Facebook-profilinsa kuvan kanssa. Eräs kirjoittaja kirjoittaa runomuo- toisessa tekstissään kokemuksensa ennakkoluulojen kohtaamisesta, jonka moni muu kirjoittaja teksteissään jakaa: "On monia ihmisiä jotka osaavat vain painaa alaspäin. Olen pahoillani myös heistä. Heistä ihminen ei ole normaali ja terve, jos ei ole kuten he. Heillä on ollut helppoa." Kirjoittaja päättää tekstinsä lauseisiin, joka kiteyttävät sivustolle kirjoittamisen voimauttavan vaikutuksen. Ihminen on enemmän kuin hänen sairautensa: "Minä olen minä. Minä en ole sairas. Minä olen sairaan kaunis."

Muistot vaikuttavat

Yksityiset ja omaelämäkerralliset muistot tekevät elämästä merkityksellistä. Omalle identiteettillemme on

keskeistä mistä olemme tulleet, mitä olemme tehneet ja miten kokemuksemme ovat vaikuttaneet siihen mitä olemme nyt. Muistojen käsitteleminen on usein tärkeää nykyisyyden kannalta.

Muistojen kertominen ja esille tuominen merkitsee usein oman heikkouden ja yksityisyyden paljastamista ja paljastumista. Toisten muistojen kuuleminen muuttaa käsityksiä heistä. Ihmisten henkilökohtaisten kokemusten huomioiminen ja niille tilan antaminen on tärkeä teko, joka sisältyy näihin molempiin projekteihin. Mahdollisuus ikäihmiselle päästä tärkeään elämän paikkaan ja nuorelle aikuiselle mahdollistettu kertomisalusta, jossa vaikeista menneisyyden kokemuksista on mahdollisuus puhua avoimesti ja saada ymmärtävää palautetta. Ihmiset eivät ole näissä projekteissa vain toisten kertomia, vaan he kertovat oman tarinansa.

Yksilöiden muistojen kohtaaminen muuttaa ikäihmisiin ja nuoriin aikuisiin liittyviä käsityksiä. Yksilöiden elämä on paljon monimuotoisempaa kuin valtavirran tuottamista käsityksistä voi tulkita. Käsityksiä voi jokainen arvioida omalla kohdallaan miettiessään millaisia mielikuvia ilmaistaan ikäihmisistä, entä nuorista aikuisista? Näissä projekteissa on mielestäni tarkoitus lisätä tietoisuutta ihmiselämän moniulot-

teisuudesta. Ikäihmiset esitetään usein julkisuudessa marginaalissa. He joutuvat monesti aktiivisen elämän ulkopuolelle, mutta heidän sisäinen, rikas muistojen maailmansa ei katoa. Heidän eletyssä elämässään on paljon ammennettavaa nykyisyyden rinnalle. Nuoriin aikuisiin liitetään usein menestymisen ja onnistumisen velvoitteita, haurautta ja heikkoutta ajatellaan joskus kielteisenä piirteenä heihin liittyen. Omien vaikeuksien käsitteleminen ja kertominen välittää vahvuutta ja on tekona kaunis. Esittelemissäni projekteissa muistot ovat kutsu ja väylä ihmisen kohtaamiseen.

JARKKO ORAHARJU

Tohtorikoulutettava
Kulttuuriperinnön tutkimus
Kulttuurituotannon ja maiseman-
tutkimuksen koulutusohjelma
Turun yliopisto